ETLA Raportti | Report | 109 25.3.2021

Suurimpien yritysten rooli Suomen kansantaloudessa

Jyrki Ali-Yrkkö
Elinkeinoelämän tutkimuslaitos
jyrki.ali-yrkko@etla.fi

Ilkka Ylhäinen
Elinkeinoelämän tutkimuslaitos
ilkka.ylhainen@etla.fi

Mika Pajarinen
Elinkeinoelämän tutkimuslaitos
mika.pajarinen@etla.fi

Tero Kuusi
Elinkeinoelämän tutkimuslaitos
tero.kuusi@etla.fi

Suositeltava lähdeviittaus:
Ali-Yrkkö, Jyrki, Ylhäinen, Ilkka, Pajarinen, Mika & Kuusi, Tero (25.3.2021). ”Suurimpien yritysten rooli Suomen kansantaloudessa”.

ETLA Raportti No 109.
https://pub.etla.fi/ETLA-Raportit-Reports-109.pdf

Tiivistelmä

Tässä tutkimuksessa on selvitetty, mitkä yritykset tuottavat eniten bruttokansantuotetta (bkt) Suomeen. Mittarina käytetään niiden Suomessa tuottamaa arvonlisää. Tulosten mukaan kymmenen arvonlisältään suurimman yrityksen joukkoon kuuluu niin teollisuus-, palvelu- kuin rahoitusalankin yrityksiä. Vuonna 2019 nämä yritykset tuottivat 5,7 prosenttia Suomen bruttokansantuotteesta. Työllisyyden suhteen niiden merkitys on pienempi, sillä samana vuonna ne vastasivat 3,7 prosenttia kaikkien yritysten työllisyydestä. Huolimatta sekä bruttokansantuote- että työllisyysosuuksien laskusta, näiden yritysten rooli kansantaloudessa on edelleen merkittävä.

Abstract

The Role of the Largest Companies in the Finnish Economy

In this study, we have analysed the role of the largest companies in the Finnish economy. According to the results, the list of ten largest companies in terms of their domestic value added is diverse and includes companies operating in the manufacturing industry, the service industry, as well as the financial industry. In 2019, these top 10 companies together produced 5.7% of the Finnish gross domestic product (GDP). In terms of domestic employment, the significance of this group remains lower, accounting for 3.7% of the employment of the business sector. Although both the share of GDP and employment have declined, the role of these top 10 companies in the Finnish economy remains significant.

KTT **Jyrki Ali-Yrkkö** on Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksen tutkimusjohtaja ja Etlatieto Oy:n toimitusjohtaja.

KTT **Ilkka Ylhäinen** on Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksen tutkija.

KTM **Mika Pajarinen** on Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksen tutkija.

FT **Tero Kuusi** on Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksen tutkimusjohtaja.

Ph.D. **Jyrki Ali-Yrkkö** is a Research Director at Etla Economic Research and CEO of Etlatieto Oy.

D.Sc. **Ilkka Ylhäinen** is a Researcher at Etla Economic Research.

M.Sc. **Mika Pajarinen** is a Researcher at Etla Economic Research.

Ph.D. **Tero Kuusi** is a Research Director at Etla Economic Research.

Kiitokset: Kiitämme Helsingin Pörssiklubin säätiötä ja Business Finlandin rahoittamaa ReGrow-projektia osallistumisesta tämän hankkeen rahoitukseen. Haluamme erityisesti kiittää kaikkia yrityksiä ja niissä työskenteleviä henkilöitä, jotka antoivat tietojaan tähän tutkimukseen. Ilman heidän panostaan tämän tutkimuksen tekeminen ei olisi ollut mahdollista. Kiitos myös PRH:lle tilinpäätösaineiston käyttöluvasta. Lisäksi haluamme kiittää Timo Seppälää, Vertti Neuvosta ja Ahmed Hewidyä heidän arvokkaasta avustaan.

Acknowledgements: Financial support by Helsingin Pörssiklubin säätiö and Business Finland (ReGrow project) is gratefully acknowledged. We also gratefully acknowledge companies and their personnel as well as PRH for providing their data for this study. Finally, we wish to thank Timo Seppälä, Vertti Neuvonen and Ahmed Hewidy for their valuable help and expertise.

Avainsanat: Suuret, Suurimmat, Yritys, Yritykset, Bkt, Bruttokansantuote, Keskittyminen, Konserni

Keywords: Large, Largest, Companies, Firms, GDP, Gross domestic product, Concentration, Group, Granular

JEL: F23, L25, E22, M21, L11

Sisällys

1 Tausta 4

2 Aineistot ja menetelmät 4

2.1 Yritysten itsensä tuottama kotimainen arvonlisä 4

2.2 Arvoketjun kautta syntyvien kerrannaisvaikutusten laskeminen 5

3 Keskeiset tulokset 6

3.1 Arvonlisältään Suomen tärkeimmät yritykset 6

3.2 Suurimpien yritysten kansantaloudellinen merkitys 8

4 Yhteenveto ja johtopäätökset 10

Viitteet 12

Kirjallisuus 12

1 Tausta

Vaikka kaikissa maissa on lukuisa määrä yrityksiä, varsin pieni joukko yrityksiä voi vaikuttaa merkittävästi koko talouden lukuihin.

Näin voisi ajatella käyvän erityisesti Suomen kaltaisissa pienissä maissa. Kuitenkin tukea tälle ajatukselle löytyy myös Yhdysvaltojen kaltaisesta suuresta maasta. Lähes kolmasosa Yhdysvaltojen kokonaistuotannon vaihteluista selittyy 100 liikevaihdoltaan suurimmalla yrityksellä (Gabaix, 2011). Vastaavanlainen analyysi on tehty myös koskien kahdeksaa Euroopan maata (Ebeke ja Eklou, 2017). Tulosten mukaan liikevaihdoltaan 100 suurinta yritystä vastasi keskimäärin 40 prosentista näiden maiden kokonaistuotannon vaihtelusta.

Yritysten tuoman suoran vaikutuksen lisäksi niiden toiminnasta syntyy myös epäsuoria vaikutuksia. Niitä syntyy arvoketjujen kautta, kun yritykset ostavat materiaaleja, komponentteja, palveluita ja muita välituotteita. Ketjut voivat kuitenkin olla pitkiä, sillä kaikilla näillä ensimmäisen portaan toimittajayrityksillä on myös omia toimittajia. Arvoketjuvaikutukset voivat olla jopa suoria vaikutuksia suurempia (di Giovanni ym., 2014; Ali-Yrkkö ym., 2016). Lisäksi arvoketjut toimivat myös välityskanavina, joiden kautta yrityskohtaiset sokit voivat johtaa merkittäviin vaihteluihin koko taloudessa (Acemoglu ym., 2012; Acemoglu ym., 2017).

Suomessa toimii kansantalouden kokoon nähden suuria yrityksiä. Vuonna 2008 kymmenen arvonlisältään suurinta yritystä tuottivat lähes 8,8 prosenttia Suomen bruttokansantuotteesta (Ali-Yrkkö ym., 2015). Näistä top10-yrityksistä ylivoimaisesti suurin oli Nokia, jonka osuus Suomen bruttokansantuotteesta (bkt) ylsi 2,8 prosenttiin. Pian Nokian matkapuhelinliiketoiminta ajautui kuitenkin suuriin vaikeuksiin, minkä johdosta se ei enää vuonna 2013 yltänyt arvonlisältään top10-yritysten joukkoon. Nokia kuitenkin palasi tähän joukkoon pari vuotta myöhemmin (Ali-Yrkkö ym., 2016). Lisäksi uutena yrityksenä top10-listalle nousi tuolloin peliyritys Supercell.

Tämän tutkimuksen tavoitteena on tuottaa uutta ja päivitettyä tietoa siitä, mitkä yritykset ovat bkt:n näkökulmasta tärkeimmät yritykset Suomessa. Mittarina käytetään niiden Suomessa tuottamaa arvonlisää, joka on ainoa yritysten tilinpäätöksistä laskettava erä, joka on vertailukelpoinen maan kokonaistuotannon (bkt) kanssa.

Suurimpien yritysten vaikutusten tunnistaminen on tärkeää erityisesti, jotta saataisiin selkeä kuva talouden kokonaismuutosten perustasta. Yrityskohtaisilla sokeilla voi olla huomattavia vaikutuksia koko talouden tasolla tapahtuviin suhdannevaihteluihin, ja näiden herkkyyksien tutkiminen on tärkeää erityisesti talouden sopeutumiskyvyn tarpeen ja luonteen tunnistamisessa.

Keskeiset tutkimuskysymykset ovat:

- Mitkä ovat nykyään Suomen kansantaloudelle tärkeimmät yritykset?
- Millaisia kerrannaisvaikutuksia tärkeimpien yritysten kautta syntyy talouteen?
- Miten suurimpien yritysten kehitys heijastuu koko kansantalouden talouskehitykseen?

Työ etenee seuraavasti. Toisessa luvussa esitellään tässä työssä käytetty aineisto ja menetelmät. Kolmas luku keskittyy itse analyysiin ja sen tuomiin tuloksiin. Neljäs luku sisältää yhteenvedon ja johtopäätökset.

2 Aineistot ja menetelmät

2.1 Yritysten itsensä tuottama kotimainen arvonlisä

Monessa maassa toimivien konsernien arvonlisä jakautuu kotimaassa ja ulkomailla tuotettuun arvonlisään. Maantieteelliseen jakoon vaikuttavat oleellisesti konsernien sisäinen palvelulaskutus ja siirtohinnoittelu (Seppälä ym., 2014). Koska tämän tutkimuksen tavoitteena on löytää Suomen bkt:n kannalta tärkeimmät yritykset, useammassa maassa toimivien yritysten konsernitasoisia lukuja ei voida käyttää sellaisenaan.

Arvonlisältään suurimpien yritysten etsintä tehtiin kaksivaiheisesti. Vaiheistuksen syy oli se, että tutkimuksen tekohetkellä vuoden 2019 kaikkia tilinpäätöstietoja ei ollut saatavilla laajoista tilinpäätöstietokannoista.

Ensimmäisessä vaiheessa käytettiin Etlan aiemmin tekemää yritysaineistoa. Siinä oli vuotta 2016 koskevat tie-

dot vajaasta 500 yrityksestä, jotka tuona vuonna tuottivat eniten arvonlisää Suomeen. Tässä hankkeessa tästä yrityslistasta valittiin 50 eniten arvonlisää tuottavaa yritystä. Toisessa vaiheessa edellä muodostettua yrityslistaa täydennettiin kahdella yritysjoukolla, jotka perustuivat Talouselämä-lehden listaan Suomen 500 liikevaihdoltaan suurimmasta yrityksestä koskien vuotta 2019. Tästä top500-yritysjoukosta valittiin ensiksi mukaan ne 50 yritystä, jotka olivat globaalilta liikevaihdoltaan suurimpia. Lisäksi mukaan otettiin ne 50 yritystä, joiden globaali arvonlisä oli suurin. Näin saatiin muodostettua potentiaalisten yritysten joukko, joiden joukosta pyrittiin etsimään eniten arvonlisää Suomessa tuottaneet yritykset.

Konsernin/yrityksen f Suomen toiminnan arvonlisä (Dom_VA^f) laskettiin kullekin vuodelle seuraavasti käyttämällä yhteenlaskettuja emoyhtiön ja Suomessa toimivien tytäryritysten tietoja (yhtälö 1):

$$Dom_VA^f = Dom_\pi^f + Dom_LC^f + Dom_Dep^f \qquad (1),$$

missä

Dom_π^f = Suomen yksiköiden yhteenlaskettu liikevoitto,
Dom_LC^f = Suomen yksiköiden yhteenlasketut työvoimakustannukset ja
Dom_Dep^f = Suomen yksiköiden yhteenlasketut poistot ja arvonalennukset.

Joidenkin yritysten kohdalla liikevoittoerä sisälsi esimerkiksi yritysmyynneistä tai käyttöomaisuuden arvostusmuutoksista johtuvia poikkeuksellisen suuria eriä. Näissä tapauksissa käytettiin kyseisistä eristä puhdistettua liikevoittoa.

Tiedot kerättiin kahdesta lähteestä. Osa tiedoista saatiin yrityksiltä itseltään heille tehdyn tietopyynnön perusteella. Lopuille kerättiin tiedot käyttämällä PRH:n tilinpäätöstietokantaa.

Tämän jälkeen yritysjoukko laitettiin vuosittaiseen suuruusjärjestykseen Suomessa tuotetun arvonlisän perusteella. Tästä joukosta poimittiin ne kymmenen yritystä, jotka tuottivat Suomessa eniten arvonlisää vuonna 2019.

2.2 Arvoketjun kautta syntyvien kerrannaisvaikutusten laskeminen

Yritysten oman arvonlisän lisäksi analysoitiin sitä, millaisia kerrannaisvaikutuksia suurimmat yritykset (top10) synnyttävät.

Kerrannaisvaikutusten laskeminen edellytti tietoa siitä, kuinka suuret ovat yrityksen ostot Suomesta. Suurimmalle osalle yrityksistä tieto saatiin heiltä itseltään. Muissa tapauksissa se arvioitiin panos–tuotos-taulujen perusteella. Tällöin toimialalla i toimivan yrityksen f ostot Suomesta ($Ostot_Suomesta_i^f$) laskettiin seuraavasti (yhtälö 2):

$$Ostot_Suomesta_i^f = \frac{\sum_{p=1}^{n}(Ostot_i^p)}{VA_i} x Dom_VA^f \qquad (2)$$

Ensin laskettiin yhteen kyseisen toimialan i ostot kaikilta aloilta p. Tämän jälkeen näin saatu summa jaettiin kyseisen toimialan tuottamalla arvonlisällä (VA_i). Näin saatiin suhdeluku, joka kuvaa toimialan i ostojen suhdetta sen itse tuottamaan arvonlisään. Lopuksi tämä suhdeluku kerrottiin yrityksen f tuottamalla arvonlisällä (Dom_VA^f).

Arvoketjujen kautta syntyvien kerrannaisvaikutusten laskemisen menetelmän perustana on panos–tuotos-malli. Mallin avulla arvioidaan, kuinka paljon kunkin yrityksen toiminta synnyttää arvonlisällä mitattavia kerrannaisvaikutuksia talouteen. Kerrannaisvaikutuslaskelman lähtökohtana ovat kunkin top10-joukkoon kuuluvan yrityksen kotimaasta tehdyt ostot. Ne otetaan annettuina (eksogeenisina).

Jotta kansantalouden kokonaisvaikutukset saataisiin laskettua, arvioidaan ensin talouden kysyntärakennetta ilman kunkin top10-yrityksen toimintaa ja tämän jälkeen sen kanssa. Merkitään yhden top10-yrityksen arvonlisää hetkellä t termillä $Y_t^{top10yritys}$. Vastaavasti kansantalouden toiminnan perusuraa ilman tätä yritystä koskevia vaikutuksia merkitään termillä Y_t^{perus}. Kansantalouden kokonaiskysyntää määrittävät aggregaattitasolla kotitalouksien kulutus (C_t), julkisen sektorin kulutus (G_t), investoinnit (I_t), vienti (X_t) sekä kunkin top10-yrityksen arvonlisä $Y_t^{top10yritys}$ tai vaihtoehtoisesti Y_t^{perus}.

Kysyntävektori D_t määrittelee, kuinka kansantalouden loppukysyntä ja kunkin top10-yrityksen tuotanto välittyvät muille toimialoille. Kun muita toimialoja on n (=14)

kappaletta[1], $D_t=(D_{1t},...,D_{nt})'$. Toimialoittainen kysyntä määrittyy kerroinmatriisilla B kerrotuilla kysyntäerillä. Kerroinmatriisi B ilmaisee, miten aggregaattikysynnän eri komponentit jakautuvat eri toimialoille (yhtälö 3).

$$D_t = B(C_t, G_t, I_t, X_t, Y_t^{top10yritys})' \quad (3)$$

Vuonna *t* muiden toimialojen tuotosvolyymien vektori $Y_t=(Y_{1t},...,Y_{nt})'$ määrittyy edelleen kysyntävektorin $D_t=(D_{1t},...,D_{nt})'$ ja panoskerroinmatriisin A kautta seuraavasti:

$$Y_t = (I - A)^{-1} D_t \quad (4)$$

Käänteismatriisi $(I - A)^{-1}$ on niin sanottu Leontiefin käänteismatriisi. Sen voi tulkita summaksi loppukysynnän vaatimista välituotteista kaikissa arvoketjun vaiheissa. Kun kokonaistuotannon määrät on arvioitu, voidaan laskea myös sen arvonlisävaikutus hyödyntäen toimialojen keskimääräistä tuotoksen ja arvonlisän suhdetta. Kun aggregaattikysyntä mitataan ensin perusuralla ja sitten top10-yrityksen kanssa, saadaan niiden erotuksena top10-yrityksen vaikutus tuotantoon ja arvonlisään.

Kerroinmatriisi A:n osalta aineistona on käytetty kansantalouden tilinpidon panos–tuotos-matriisia 2-numerotasolla. Panos–tuotos -matriisi on viimeisin saatavilla oleva ja kuvaa vuotta 2017. Kysyntämatriisi B on laskettu jyvittämällä kunkin top10-yrityksen ostot eri toimialoille yrityksen arvonlisän ja ostojen suhteessa[2]. Panos–tuotos-mallin lineaarisuuden vuoksi muiden kysyntäerien suuruus ei vaikuta tuloksiin. Muiden kysyntäerien osalta käytössä on vuoden 2019 kansantalouden tilinpidon kysyntämatriisi. Arvonlisäosuudet on laskettu perustuen vuoden 2019 kansantalouden tilinpidon sektoritilinpitoon.

Kunkin top10-yrityksen toiminnan ($Y_t^{top10yritys}$) osalta laskelmassa on käytetty tarkastelun kohteena olevan yrityksen arvonlisää ja sitä on verrattu toimialan perusuraan Y_t^{perus}, missä kyseistä yritystä ei olisi ollut.

3 Keskeiset tulokset

3.1 Arvonlisältään Suomen tärkeimmät yritykset

Vuonna 2019 Suomessa toimi kolme yritystä, jotka tuottivat arvonlisää Suomeen yli 1,5 miljardia euroa (kuvio 3.1). Ykkössijalle nousi pankkiryhmittymä OP. Se tuotti

Kuvio 3.1 Arvonlisältään Suomen suurimmat yritykset 2019 ja 2008, miljoonaa euroa

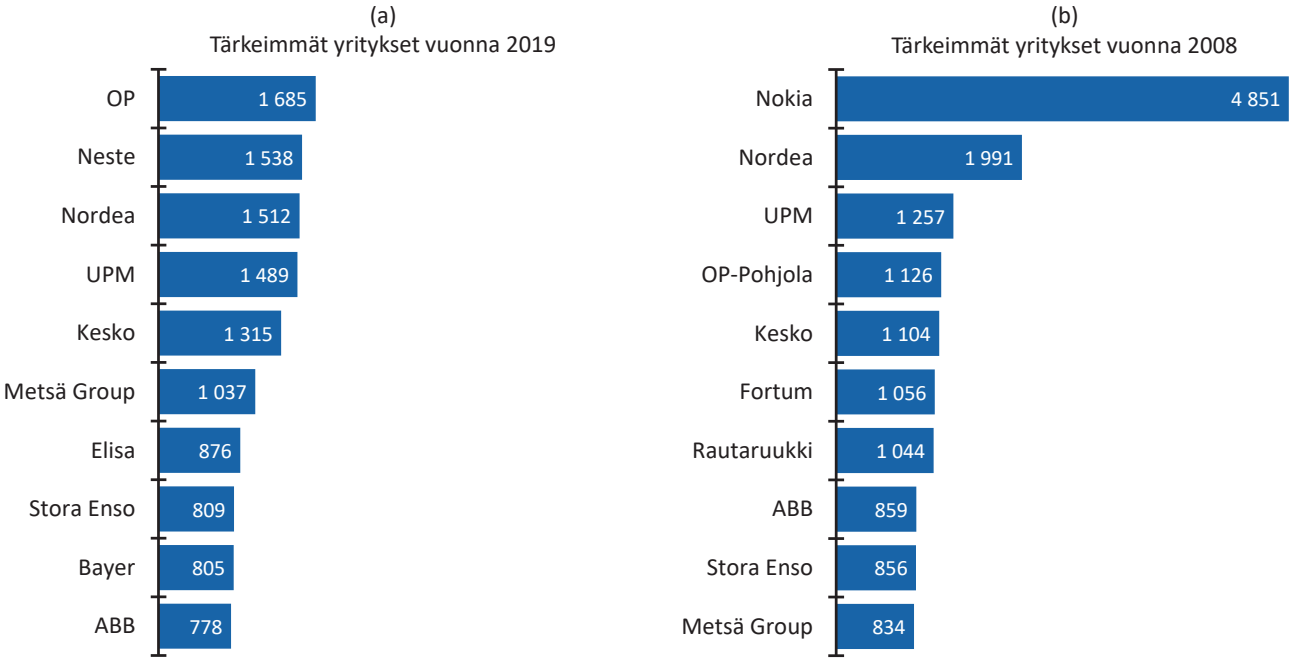

Huom. Kunkin top10-yrityksen Suomessa tuottama arvonlisä käyvin hinnoin.
Lähde: Kirjoittajien laskelmat.

Suomessa arvonlisää lähes 1,7 miljardia euroa. Toisella sijalla oli Neste (1,54 mrd. euroa) ja kolmannella sijalla Nordea (1,51 mrd. euroa).

Seuraaville sijaluvuille yltävät yli miljardin arvonlisällä UPM, Kesko ja Metsä Group. Kymmenen suurimman (top10) yrityksen joukkoon kuuluivat lisäksi Elisa, Stora Enso, Bayer ja ABB. Tähän top10-joukkoon kuului siis myös kaksi yritystä, saksalainen Bayer ja sveitsiläis-ruotsalainen ABB, jotka ovat ulkomaisten yritysten Suomessa toimivia tytäryrityksiä.

Vuoden 2019 kymmenen arvonlisältään suurinta yritystä muodostavat monipuolisen yritysjoukon. Mukana on niin pankkeja (OP ja Nordea), metsäteollisuuden yrityksiä (UPM, Metsä Group ja Stora Enso) kuin muutakin teollisuutta (Neste, Bayer ja ABB) ja palveluja (Kesko ja Elisa) edustavia yrityksiä.

Suurimpien yritysten joukossa on tapahtunut joitakin muutoksia vuosien 2008 ja 2019 välillä. Vuoden 2008 top10-yrityksistä seitsemän yritystä kuului top10-yrityksiin myös vuonna 2019. Muutoksista näkyvin oli aiemmin kärkisijaa pitäneen Nokian putoaminen eniten arvonlisää tuottaneiden yritysten joukosta viimeisimmässä, vuotta 2019 koskevassa tarkastelussa. Verrattuna vuoteen 2008 uusia yrityksiä top10-listalla ovat Neste, Elisa ja Bayer.

Vuonna 2008 arvonlisältään kolme suurinta yritystä olivat Nokia (4,85 mrd. euroa), Nordea (1,99 mrd. euroa) ja UPM (1,26 mrd. euroa). OP sijoittui neljänneksi vuonna 2008 (1,13 mrd. euroa) ja Kesko oli viidennellä sijalla (1,10 mrd. euroa). Seuraaville sijaluvuille sijoittuneet Fortum ja Rautaruukki tuottivat kumpikin yli miljardin euron arvonlisäyksen. Näiden lisäksi vuoden 2008 suurimpien yritysten joukkoon kuuluivat ABB, Stora Enso ja Metsä Group (kuvio 3.1).

Vuonna 2008 top10-joukkoon päästäkseen yrityksen Suomessa tuottaman arvonlisän piti olla vähintään noin 830 miljoonaa euroa. Tämä summa on pienentynyt, vaikka inflaatiota ei oteta huomioon. Tuoreimman tiedon mukaan vuoden 2019 top10-joukkoon pääsemiseksi riitti noin 780 miljoonan euron arvonlisä.

Yritysten toiminta synnyttää talouteen myös kerrannaisvaikutuksia, joita tulee erityisesti toimittajayritysten ja niiden takana olevien arvoketjujen kautta. Näiden merkitys ei näy edellä esitellyissä luvuissa. Tästä syystä kerrannaisvaikutukset analysoidaan erikseen (kuvio 3.2).

Yritysten tekemien ostojen kautta syntyvien kerrannaisvaikutusten suuruus vaihtelee huomattavasti yrityksittäin (kuvio 3.2). Metsäteollisuuden kohdalla kerrannaisvaikutukset ylittävät näiden kyseisten yritysten itsensä tuottaman arvonlisän. Selitys on yksinkertainen. Metsäteollisuuden tärkein raaka-aine on puu, jota metsäteollisuus hankkii pääosin kotimaasta. Puu, sen korjuu ja kuljetukset synnyttävät kotimaista arvonlisää, mikä näkyy metsäteollisuuden kerrannaisvaikutusten suuruudessa.

On syytä ottaa huomioon, että kaupan toimialoilla kerrannaisvaikutuksiin ei lasketa välitettävien tavaroiden kautta tulevia vaikutuksia. Mukaan lasketaan ainoastaan muiden tyyppisten ostojen (esimerkiksi palveluostot ja logistiikka) kautta syntyvät kerrannaisvaikutukset.

Kuvio 3.2 Vuoden 2019 suurimpien yritysten merkitys mukaan lukien kerrannaisvaikutukset (punaiset palkit), miljoonaa euroa

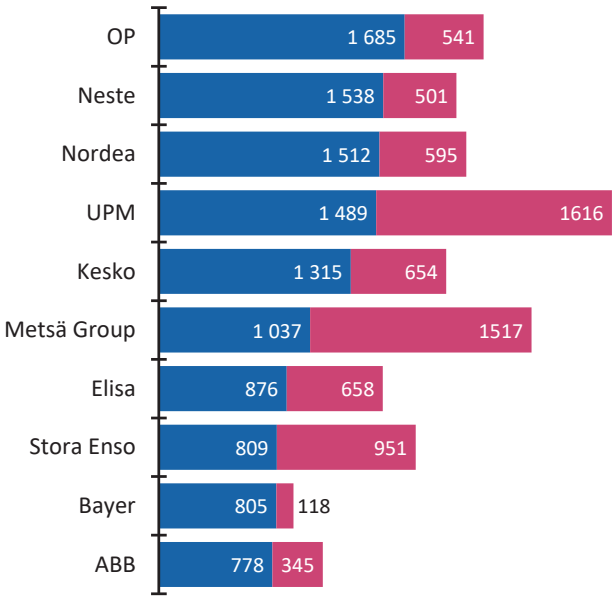

Huom. Suomessa syntynyt arvonlisä käyvin hinnoin. Kerrannaisvaikutusten laskennassa käytetty menetelmä poikkeaa aikaisemmassa tarkastelussa (Ali-Yrkkö ym., 2016) käytetystä menetelmästä, joten kyseiset luvut eivät ole vertailukelpoisia.

Lähde: Kirjoittajien laskelmat.

Kaiken kaikkiaan arvoketjujen kautta syntyy siis suuria kerrannaisvaikutuksia. Viime vuosikymmeninä tähän kehitykseen ovat vaikuttaneet yritysten keskittyminen yhä kapeammille alueille ja toimintojen (esimerkiksi siivous, kunnossapito ja IT-tuki) ulkoistus muille yrityksille. Jos ulkoistus on tehty Suomen ulkopuolelle, sen synnyttämä arvonlisäys ei näy edellä esitetyissä vain Suomea koskevissa kerrannaisvaikutuksissa.

3.2 Suurimpien yritysten kansantaloudellinen merkitys

Kuten tämän raportin ensimmäisessä luvussa todettiin, arvonlisää voidaan verrata maan bruttokansantuotteeseen. Vuoden 2019 arvonlisältään kymmenen suurinta yritystä tuottivat yhteensä 5,7 prosenttia Suomen bkt:sta vuonna 2019 (kuvio 3.3a). Näiden vuoden 2019 top10-yri-

Kuvio 3.3 Top10-yritysten osuus Suomen bkt:sta, %

(a)
Vuoden 2019 top10-yritysten osuus bkt:sta

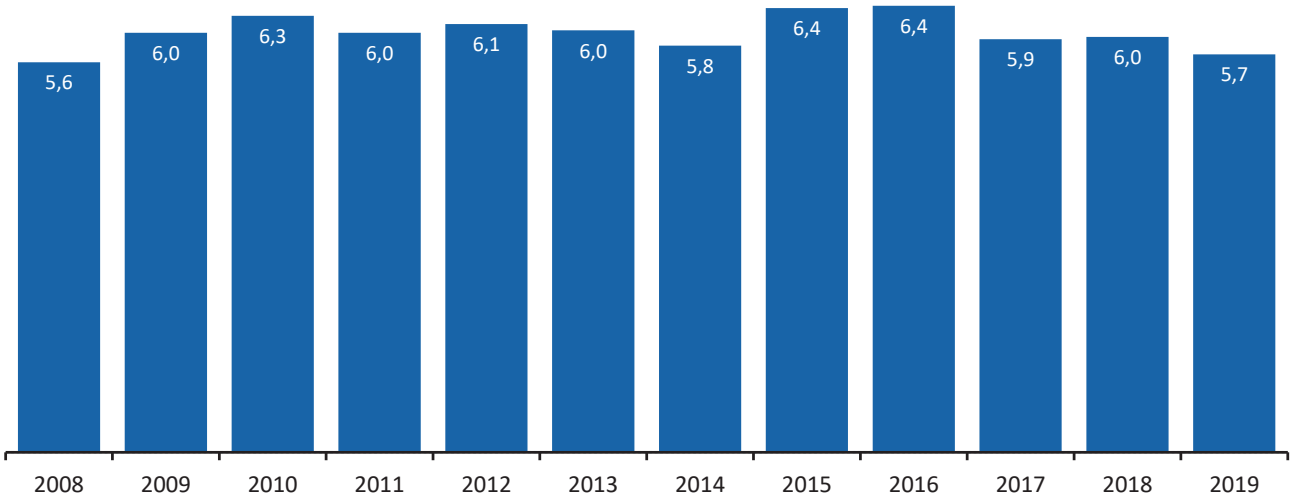

(b)
Vuoden 2008 top10-yritysten osuus bkt:sta (Nokian osuus merkattu punaisilla palkeilla)

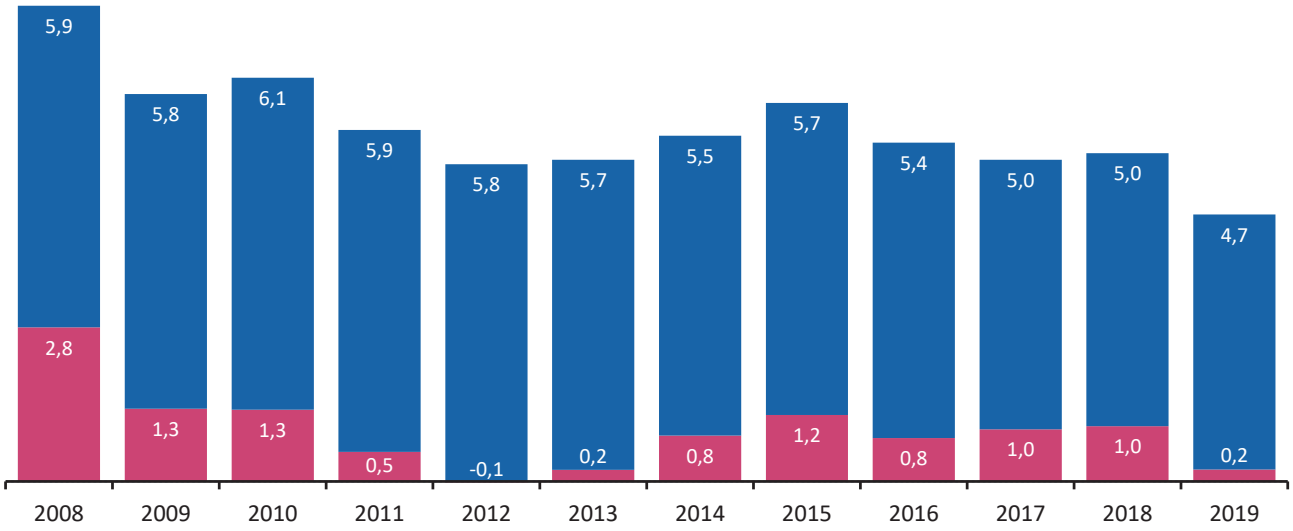

Huom. Osuuksia perushintaisesta bkt:sta (bruttoarvonlisäys perushintaan, käyvin hinnoin).

Lähde: Kirjoittajien laskelmat.

tysten osuus bkt:sta on vaihdellut jonkin verran finanssikriisin alun jälkeen. Vuonna 2008 näiden yritysten bkt-osuus oli 5,6 prosenttia ja se kohosi korkeimmillaan 6,4 prosenttiin. Tämä huippu osui vuosiin 2015 ja 2016. Sen jälkeen osuus on pienentynyt. Mikäli vertailukohtana käytetään vuotta 2015, on top10-yritysten tuottama arvonlisä kasvanut vuoteen 2019 mennessä. Muiden yritysten tuottama arvonlisä on kuitenkin kasvanut tätä enemmän.

Suurimpien yritysten bkt-osuuden kehitystä on kiinnostavaa tarkastella myös toisesta suunnasta (kuvio 3.3b). Tällöin lähtökohdaksi otetaan suurimpien yritysten joukko jonakin aiempana vuonna ja tämän jälkeen selvitetään, miten osuus bruttokansantuotteesta on kehittynyt myöhempinä vuosina. Tässä raportissa lähtökohdaksi otettiin vuosi 2008 ja silloiset arvolisältään suurimmat yritykset.

Vuoden 2008 top10-yritysten osuus bruttokansantuotteesta oli lähes 8,8 prosenttia vuonna 2008 ja 4,9 prosenttia vuonna 2019 (kuvio 3.3b). Laskua selittää etenkin Nokian osuuden pudotus: vuonna 2008 Nokian osuus bruttokansantuotteesta oli 2,8 prosenttia, mutta vuonna 2019 tämä osuus oli laskenut 0,2 prosenttiin. Muiden vuoden 2008 kärkiyritysten tuottaman jalostusarvon osuus bruttokansantuotteesta oli laskenut 5,9 prosentista 4,7 prosenttiin aikavälillä 2008–2019. Vuoden 2008 top10-yritysten bkt-osuuden lasku ei siis selity pelkästään Nokialla.

Arvonlisän ohella toinen koko talouden kannalta tärkeä mittari koskee työllisyyttä. Samoin kuin arvonlisän kohdalla, analyysi kohdistuu pelkästään kotimaahan. Mukana ei siis ole näiden yritysten ulkomailla työskentelevä henkilöstö.

Vuoden 2019 kymmenen suurinta yritystä työllistivät lähes 63 000 henkeä Suomessa vuonna 2019, mikä vastaa 3,7 prosentin osuutta yritysten ja rahoituslaitosten yhteenlasketusta työllisten määrästä Suomessa (taulukko 3.1).

Vuoden 2008 jälkeen vuoden 2019 top10-yritysten työntekijämäärä Suomessa on pienentynyt. Kyseinen yritysjoukko työllisti vajaat 79 000 henkilöä vuonna 2008. Henkilöstömäärän väheneminen tapahtui erityisesti vuosina 2008–2015. Vuoteen 2015 mennessä näiden yritysten työntekijämäärä Suomessa oli vähentynyt yli 19 000:lla henkilöllä. Tämän jälkeen henkilöstömäärä Suomessa on kuitenkin kasvanut ja on tuoreimpien tietojen mukaan noussut vajaaseen 63 000:een.

Yhteenlasketut luvut peittävät kuitenkin alleen sen, että suurimpien yritysten joukkoon sisältyy myös joitain henkilöstöään kasvattaneita yrityksiä. Näihin yrityksiin kuuluvat Bayer ja Elisa. Bayerin henkilöstö Suomessa on kasvanut 26 prosenttia ja Elisan henkilöstö 37 prosenttia vuosina 2008–2019.

Työllisyyden kehitystä koskeva analyysi voidaan tehdä myös koskien vuoden 2008 kymmenen suurimman yrityksen joukkoa (taulukko 3.2). Tässä yritysjoukossa on erityisen tärkeää ottaa huomioon Nokian merkitys. Vielä vuonna 2008 Nokia työllisti Suomessa runsaat 23 300 työntekijää, kun vuonna 2019 vastaava määrä oli noin 6 000.

Nokia mukaan luettuna vuonna 2008 silloiset top10-yritykset työllistivät Suomessa noin 104 500 työntekijää. Määrä väheni noin 39 000:lla vuoteen 2015 mennessä (taulukon 3.2 a-sarake). Sen jälkeen määrä on jonkin

Taulukko 3.1 Vuoden 2019 suurimpien yritysten merkitys työllistäjänä, työlliset Suomessa ja osuus kaikista työllisistä

	(a) 2019 top10-yritykset, työlliset	(b) Osuus työllisistä, %
2008	78 643	4,9
2009	72 165	4,7
2010	69 446	4,6
2011	69 447	4,5
2012	67 917	4,3
2013	64 213	4,1
2014	62 705	4,0
2015	59 526	3,8
2016	64 809	4,1
2017	62 545	3,9
2018	62 057	3,7
2019	62 802	3,7

Huom. Vuoden 2019 arvonlisältään kymmenen suurimman yrityksen osuuksia yritysten ja rahoituslaitosten yhteenlasketusta työntekijöiden määrästä. Top10-yritysten henkilöstömäärät pohjautuvat yritysten ilmoittamiin ja vuosikertomuksista kerättyihin tietoihin.

Lähde: Kirjoittajien laskelmat.

Taulukko 3.2 Vuoden 2008 suurimpien yritysten merkitys työllistäjänä, työlliset Suomessa ja osuus kaikista työllisistä

	(a) 2008 top10-yritykset, työlliset	(b) Osuus työllisistä, %	(c) 2008 top10-yritykset ilman Nokiaa, työlliset	(d) Osuus työllisistä, %
2008	104 527	6,5	81 207	5,0
2009	94 903	6,2	73 344	4,8
2010	90 562	5,9	70 762	4,6
2011	88 020	5,7	71 050	4,6
2012	80 254	5,1	68 487	4,4
2013	75 012	4,8	63 932	4,1
2014	69 668	4,5	62 868	4,1
2015	65 788	4,2	58 888	3,8
2016	70 426	4,5	63 862	4,0
2017	68 006	4,2	61 647	3,8
2018	67 327	4,0	61 168	3,7
2019	67 441	4,0	61 449	3,6

Huom. Vuoden 2008 arvonlisältään kymmenen suurimman yrityksen osuuksia yritysten ja rahoituslaitosten yhteenlasketusta työntekijöiden määrästä. Top10-yritysten henkilöstömäärät pohjautuvat yritysten ilmoittamiin ja vuosikertomuksista kerättyihin tietoihin.

Lähde: Kirjoittajien laskelmat.

verran noussut ja on tuoreimman tiedon mukaan runsaat 67 400 työntekijää.

Henkilöstömäärän kehitys vuoden 2008 top10-yrityksissä on ollut samansuuntainen myös ilman Nokiaa (taulukon 3.2 c-sarake). Muutos ei kuitenkaan ole ollut aivan yhtä jyrkkä. Vuosina 2008–2019 tämän yritysjoukon henkilöstömäärä väheni 81 200:sta 61 400:aan. Vähennystä oli siis lähes 20 000 henkilöä.

Vuoden 2008 kymmenen suurimman yrityksen henkilöstön osuus oli 6,5 % yritysten ja rahoituslaitosten yhteenlasketusta työllisten määrästä Suomessa vuonna 2008 (taulukon 3.2 b-sarake). Sen jälkeen osuus on ollut laskusuunnassa. Vuonna 2019 vuoden 2008 top10-yritysten osuus työllisistä oli laskenut 4,0 prosenttiin. Ilman Nokiaa vuoden 2008 kärkiyritysten osuus vuoden 2008 työllisistä oli 5,0 % vuonna 2008 ja 3,6 % vuonna 2019.

4 Yhteenveto ja johtopäätökset

Tässä tutkimuksessa on selvitetty, mitkä ovat bkt:n kannalta Suomen merkittävimmät yritykset. Kriteerinä on kunkin yrityksen Suomessa tuottama arvonlisä. Arvonlisä on ainoa yritysten tilinpäätöksistä laskettava erä, joka on vertailukelpoinen kansantalouden tasolla laskettavan kokonaistuotannon eli bkt:n kanssa.

Kymmenen suurimman yrityksen joukko ja sen vaihtuvuus

Vuoden 2019 Suomen arvonlisältään kymmenen suurinta konsernia muodostavat monipuolisen yritysjoukon. Näiden kymmenen suurimman (top10) yrityksen joukossa on teollisuusyrityksiä (Neste, UPM, Metsä Group, Stora Enso, Bayer ja ABB), palvelualan yrityksiä (Kesko ja Elisa) ja rahoitusalan yrityksiä (OP ja Nordea). Monipuolisuus näkyy myös omistusrakenteessa. Mukana on myös ulkomaalaisomisteisia yrityksiä.

Arvonlisältään suurimpien yritysten joukko on jonkin verran vaihdellut vuosina 2008–2019. Vuonna 2008 listan ylivoimainen ykkönen oli Nokia, joka ei kuitenkaan enää vuonna 2019 kuulunut kymmenen arvonlisältään suurimman yrityksen joukkoon. Vuonna 2015 suurimpien yritysten listalle oli noussut nuori peliyhtiö Supercell (Ali-Yrkkö ym., 2016), mutta vuonna 2019 se ei aivan yltänyt top10-yritysten joukkoon. Sen sijaan saksalaisomisteinen Bayer nousi ensimmäistä kertaa tälle listalle.

Bkt:sta 5,7 % syntyy suurimpien yritysten kautta

Suhteessa talouden kokoon top10-yrityksillä on varsin merkittävä rooli bkt:n tuottajina. Vuonna 2019 ne synnyttivät 5,7 prosenttia Suomen bkt:sta. Näiden vuoden 2019 top10-yritysten yhteenlaskettu bkt-osuus on suurin piirtein samalla tasolla kuin vuonna 2008. Niiden arvonlisä on siis kasvanut Suomessa samaa tahtia kuin muun talouden. Näissä bkt-osuuksissa ei ole mukana yritysten arvoketjujen kautta syntyviä kerrannaisvaikutuksia.

Arvoketjujen kautta syntyvät vaikutukset vaihtelevat suuresti toimialoittain ja yrityksittäin. Tulosten mukaan erityisen suuria kerrannaisvaikutuksia syntyy metsäteollisuudessa. Metsäyhtiöt ostavat pääraaka-aineensa puun pääosin kotimaasta. Tämän myötä puunkasvatuksen, puiden korjuun ja kuljetuslogistiikan tuoma arvonlisä näkyy metsäyhtiöiden kerrannaisvaikutuksissa. Kerrannaisvaikutukset ylittävät metsäyhtiöiden oman arvonlisän, mutta tulokset osoittavat metsäyhtiöiden välilläkin olevan merkittäviä eroja kerrannaisvaikutuksissa.

Työllisyydessä suurimpien yritysten merkitys on pienentynyt

Vuoden 2019 top10-yritysten henkilöstömäärä Suomessa on vähentynyt. Vuodesta 2008 niiden Suomen henkilöstömäärä on laskenut noin 20 prosentilla vuoteen 2019 mennessä. Henkilöstömäärän väheneminen ei kuitenkaan ole ollut yhtäjaksoista, sillä supistukset ajoittuvat pääosin vuosien 2008 ja 2015 välille. Tämän jälkeen top10-yritysten yhteenlaskettu työllisyys on Suomessa hieman noussut.

Vaikka top10-yritykset ovat siis viime vuosina hieman lisänneet Suomen henkilöstöään, niiden osuus koko yrityskentän työllisyydestä on jatkanut laskuaan. Vuonna 2019 arvonlisältään kymmenen suurinta yritystä työllistivät 3,7 prosenttia kaikkien yritysten työllisyydestä, kun vastaava osuus vuonna 2008 ylsi 4,9 prosenttiin.

Lopuksi

Talouden kokoon suhteutettuna Suomessa toimii varsin suuria yrityksiä. Kymmenen arvonlisältään suurinta yritystä tuottavat varsin suuren osan kokonaistuotannosta. Suomen lukuja olisi erittäin kiinnostavaa verrata muihin maihin, mutta aiempi kirjallisuus – joka on keskittynyt tarkastelemaan liikevaihdon osuutta bkt:sta ja vientiosuuksia (Eaton ym., 2012; Gabaix, 2011; di Giovanni ja Levchenko, 2012) – ei tarjoa vertailukelpoisia lukuja tämänkaltaiseen vertailuun.

Viitteet

1 Mallin yksinkertaistamisen vuoksi 2-numerotason toimialoja yhdisteltiin niin, että niistä muodostui 15 toimialaa.

2 Koska käytössä ei ollut kunkin yrityksen toimialoittaista ostojen jakaumaa vaan ainoastaan kotimaasta tehtyjen ostojen kokonaissumma, jouduttiin kunkin top10-yrityksen ostot eri toimialoilta arvioimaan seuraavasti. Ensimmäisessä vaiheessa kullekin top10-yritykselle määritettiin TOL2008 2-numerotason toimiala Tilastokeskuksen yritysrekisteristä. Toisessa vaiheessa laskettiin kullekin näistä toimialoista se, miten kyseisen toimialan ostot jakaantuvat eri toimialoille. Näiden osuuksien laskemisessa käytettiin Tilastokeskuksen panos–tuotos-taulua vuodelta 2017 (tuorein tieto tutkimuksen tekohetkellä). Kolmannessa vaiheessa kerrottiin yrityksen ostot vaiheessa kaksi lasketuilla prosenttiosuuksilla. Näin saatiin arvio siitä, miten kunkin yrityksen ostot jakaantuvat eri toimialoille.

Kirjallisuus

Acemoglu, D., Carvalho, V.M., Ozdaglar, A. ja Tahbaz-Salehi, A. (2012). The Network Origins of Aggregate Fluctuations. *Econometrica, 80*(5), 1977–2016.

Acemoglu, D., Ozdaglar, A. ja Tahbaz-Salehi, A. (2017). Microeconomic Origins of Macroeconomic Tail Risks. *American Economic Review, 107*(1), 54–108.

Ali-Yrkkö, J., Mattila, J., Rouvinen, P. ja Seppälä, T. (2015). Suuret yritykset pienessä kansantaloudessa. Etla Muistio No 30.

Ali-Yrkkö, J., Paija, L., Reilly, C. ja Ylä-Anttila, P. (2000). *Nokia – A Big Company in a Small Country*. Etla B162, Taloustieto Oy, Helsinki.

Ali-Yrkkö, J., Seppälä, T. ja Mattila, J. (2016). Suurten yritysten ja niiden arvoketjujen rooli taloudessa. Etla Raportit No 53.

di Giovanni, J. ja Levchenko, A.A. (2012). Country Size, International Trade, and Aggregate Fluctuations in Granular Economies. *Journal of Political Economy, 120*(6), 1083–1132.

di Giovanni, J., Levchenko, A.A. ja Mejean, I. (2014). Firms, Destinations, and Aggregate Fluctuations. *Econometrica, 82*(4), 1303–1340.

Eaton, J., Kortum, S.S. ja Sotelo, S. (2012). International Trade: Linking Micro and Macro. *National Bureau of Economic Research Working Paper Series, No. 17864*.

Ebeke, C. ja Eklou, K.M. (2017). The Granular Origins of Macroeconomic Fluctuations in Europe. IMF Working Paper, WP/17/229, International Monetary Fund.

Gabaix, X. (2011). The Granular Origins of Aggregate Fluctuations. *Econometrica, 79*(3), 733–772.

Seppälä, T., Kenney, M. ja Ali-Yrkkö, J. (2014). Global supply chains and transfer pricing: Insights from a case study. *Supply Chain Management: An International Journal, 19*(4), 445–454.

ETLA

Elinkeinoelämän tutkimuslaitos

ETLA Economic Research

ISSN-L 2323-2447,
ISSN 2323-2447,
ISSN 2323-2455 (Pdf)

Kustantaja: Taloustieto Oy

Puh. 09-609 900
www.etla.fi
etunimi.sukunimi@etla.fi

Arkadiankatu 23 B
00100 Helsinki